

Subjektiviteettien ja tulevaisuuksien rakentuminen arvioinnin sommitelmissa oppilaanohjauksessa

Constructing subjectivities and futures in the assemblages of assessment in guidance
counselling (2025–2029)

Hannele Pitkänen, Samira Harjula, Toni Kosonen

6.11.2025

Kasvatustieteen päivät, Lapin yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Suomen Akatemia

AssemblEd – hanke yleiskuvaus

- Assembled on Suomen Akatemian rahoittama 4-vuotinen kouluetnografinen hanke, joka tutkii peruskoulun yläkoulun oppilaiden subjektiviteettien ja tulevaisuusorientaatioiden sosio-materialistista rakentumista arvioinnin poliikoissa ja arjen käytännöissä oppilaanohjauksen kontekstissa
- Kolme tutkimuskoulua, 5 koululuokkaa
- Hankkeen fokuksessa:
 - 1) Oppilaanohjaukseen limittyvät oppilaan arvioinnin politiikat ja käytännöt
 - 2) Niiden merkitys oppilaiden itse- ja tulevaisuuskäsitysten muotoutumisessa
 - 3) Erilaisten arviointiin linkittyvien sosio-materiaalisten elementtien rooli itsen- ja tulevaisuusorientaatioiden rakentumisessa

Tavoite ja tutkimuskysymys

- Tutkimuksen tarkoitus:
Tavoitteena on ymmärtää arvioinnin politiikkojen ja käytäntöjen rakentumista, soveltamista ja materialisoitumista koulun ohjauksellisissa käytännöissä – ja miten ne vaikuttavat oppilaiden käsityksiin itsestään.
- Tutkimuskysymys: Miten arviointi rakentaa oppilaiden käsityksiä itsestään, mahdollisuuksistaan ja tulevaisuuksistaan perusopetuksen ohjauksellisissa käytännöissä?

	Subjektiviteettien ja tulevaisuusorientaatioiden rakentuminen arvioinnin politiikoissa ja käytännöissä		
Tutkittava "tila"	Työpaketti 1: Poliitiikan tila	Työpaketti 2: Ohjauksen ja pedagogiikan tila	Työpaketti 3: Eletyn arjen tila
Tutkimuksen kohde	Arviointipolitiikka ja siinä muotoutuva ihannesubjekti	Ohjauksen yksilö- ja luokkahuonekäytännöt ja niihin linkittyvä arviointi / koulun arviointikoneisto; Koulun professiotoimijoiden ja erilaisten materiaalisten toimijoiden rooli	Oppilaiden arjessa kohtaama arviointi ja sen paikka itsekäsitysten ja tulevaisuusorientaatioiden rakentumisessa
Aineisto ja menetelmä	Arviointipolitiikkadokumentit, opetussuunnitelmadokumentit, etnografinen havainnointi politiikkatilassa ja haastattelut toimijoiden kanssa	Etnografinen havainnointi luokkahuone- ja yksilöohjausvuorovaikutus tilanteissa, ohjauksen ammattilaisten ja opettajien haastattelut, arviointimateriaalit	Oppilaiden arviointi- ja itsearviointimateriaalit, videoidut vertaishaastattelut, joissa oppilaat tuottavat kokemuksellisia kertomuksia esimerksi koulumenestyksestä, arvosanojen merkityksestä tulevaisuuteen nähden, oppimiskokemuksista ohjauksessa

Miksi tutkia arviointia oppilaanohjauksessa?

Tausta:

- Arvioinnin politiikat ja käytännöt ovat keskeinen osa peruskoulun oppilaanohjausta, mutta on niitä harvoin tutkittu
 - Oppiaineena ei arvostella, arviointi ei summatiivista (hyväksytty)
 - OPSin mukaan arviointi ohjauksessa on formatiivista ja oppimista tukevaa
 - Koulun muissa oppiaineissa tehtävä arviointi kulkeutuu ja kietoutuu myös oppilaanohjaukseen

Tutkimuspremissit:

1) Arviointi ei ole ainoastaan keino osoittaa oppimisen tuloksia tai tukea oppimista

- Arviointi ei ole neutraali käytäntö; sillä on valtaa muokata ja rakentaa oppilaiden käsityksiä itsestään ja tulevaisuuksistaan
- Ohjauksessa mietitään itseä ja tulevaisuutta eri tavoin, kuin muissa oppiaineissa

2) Sosiomateriaalinen näkökulma

- Erilaiset sosiaaliset ja materiaaliset arvioinnin elementit ymmärretään toimijoina subjektiviteettien ja tulevaisuusorientaatioiden rakentumisessa

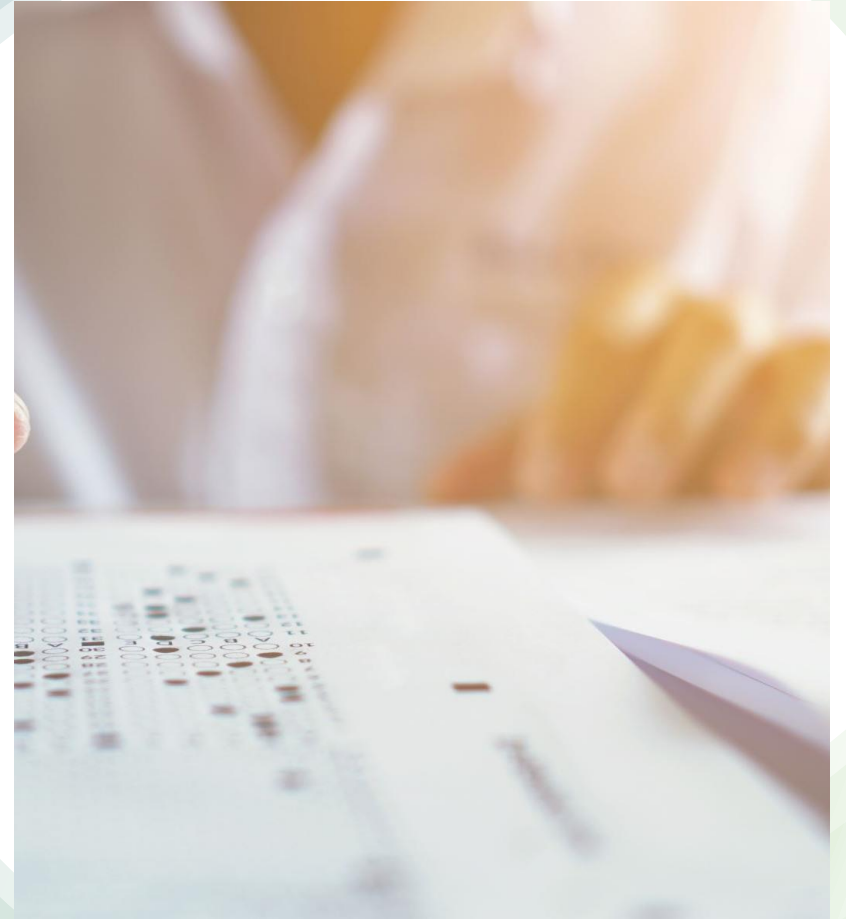
Sosiomateriaalinen näkökulma ohjauksen tutkimukseen

- Itsearviointilomakkeilla, kyselyillä ja päiväkirjoilla on merkittävä ja rakentava rooli ohjaustoiminnassa. Materiaalit on otettava huomioon, kun tutkitaan ohjauksen käytäntöjen muotoutumista oppimisympäristössä (Romito, 2017)
- Erityisesti koulutuspoliittinen tutkimus on osoittanut, että käsikirjat, dokumentit, harjoitukset, arviointilomakkeet jne. muodostavat konkreettisia käännöksiä (*translations*) politiikan linjauksista, jolloin ne kulkeutuvat mikrotason sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin (Ball, Maguire, & Braun, 2012; Tanner & Prieto, 2014; Romito 2017).

Miten tutkimme arviointia oppilaanohjauksessa?

- Arviointiin voi kuulua esimerkiksi itsearviointia, opettajan tai toisten oppilaiden antamaa palautetta, kokeiden ja todistusten arvosanoja. Oppikirjoissa on tehtäviä, joissa pyydetään arvioimaan tai pohtimaan.
- Pohdimme: miten arviointia käytetään ja miten siitä puhutaan oppilaanohjauksessa? Miten oppilaat kokevat arvioinnin? Millainen merkitys arvioinnilla on oppilaiden itsekäsityksille, opiskelu- ja ammatinvalintojen ja tulevaisuuden suunnitelmien tekemiselle?
- Tutkimuksessa haluamme kuulla oppilaiden omia ajatuksia sekä kokemuksia arvioinnista. Samalla saamme tietoa, miten arviointi on osa nuorten elämää koulussa oppilaanohjauksessa.
- Tutkimuksessa saadun tiedon avulla voidaan kehittää oppilaanohjausta ja oppilaanohjaajien koulutusta.

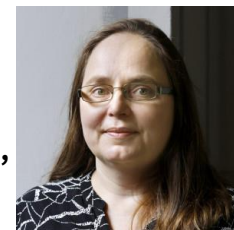
Tutkimus luokkahuoneessa – ohjauksen, pedagogiikan sekä eletyn arjen ”tilassa”

- Tutkimuksen toteutus: 7. luokan keväästä 9. luokan loppuun
- Tutkimuksen aikana tutkijat osallistuvat koulussa oppilaanohjauksen ja ryhmäohjauksen tunneille sekä ”intensiivijaksoille”.
- Havainnoimme, mitä oppitunneilla tehdään ja mitä arvioinnista ja tulevaisuuden suunnitelmista puhutaan. Paikannamme mitä materiaaleja arviointiin kietoutuu.
- Juttelemme tutkimukseen osallistuvien oppilaiden kanssa ja kyselemme heidän ajatuksiaan esimerkiksi oppitunneilla tehdyistä tehtävistä ja tulevaisuuden suunnitelmista.
- Kuvaamme oppitunneilla tehtyjä tehtäviä.
- Oppilaat saavat haastatella toisiaan ja videoida haastatteluja: keskustelua arvioinnista, miltä se tuntuu, mitä arviointi ja arvosanat merkitsevät oppilaille, millaista arviointia oppilaat ovat itse havainneet kokeneensa
- Kertovatko oppilaat jostakin arvioinnin muodosta, mitä tutkijat eivät ole huomioineet?

Kysymyksiä?
Kommentteja?
Keskustelua?

- Hannele Pitkänen, tutkijatohtori, Jyväskylän yliopisto, hannele.t.pitkanen@jyu.fi

- Toni Kosonen, yliopistonlehtori,
Jyväskylän yliopisto,
toni.m.kosonen@jyu.fi

- Samira Harjula, tutkijatohtori, Jyväskylän yliopisto, samira.j.harjula@jyu.fi

